

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum Deus possit cogere voluntatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

¶ 1. Præ. Beatitudo in vita æterna consistit: sed san-
cti volendo vitam æternam merentur. ergo aliquis
meretur volendo id, quod naturaliter vult.

RESPON. Dicendum, quod aliquis volendo id,
quod naturaliter vult, quodammodo meretur, &
quodammodo non. Ad cuius evidentiam sciendū
est, quod differenter est aliquid prouisum homini
& ceteris animalibus, tam secundum corpus, quam
secundum animam. Alijs enim animalibus secundum
corpus prouisa sunt specialia tegumenta, sicut
coriorum durum, & plumæ, & aliqua huiusmodi spe-
cialia munimenta, sicut cornua, ungues, & huiusmo-
di, & hoc quia habent paucas vias operandi, ad quas
possunt determinata instrumenta ordinari. Sed homi-
ni ista prouisa sunt in generali, in quantum sunt
ei data manus a natura, quibus sibi valeat varia &
tegumenta & munimenta præparare. Et hoc ideo,
quia ratio hominis est ita multiplex, & ad diuersa se
extendens, quod non possent determinata instrumē-
ta ei sufficientia præparari. Similiter est ex parte ap-
prehensionis, quod alijs animalibus sunt indita se-
cundum naturalem æstimationem, quædam substā-
tiales conceptiones eis necessaria: sicut ouis, quod
lupus sit ei inimicus, & alia huiusmodi: sed loco ho-
rum homini sunt indita vniuersalia principia natu-
raliter intellecta, per quæ in omnia quæ sunt ei ne-
cessaria, procedere potest, & similiter est etiam ex
parte appetitus. Alijs enim rebus inditus est natura-
lis appetitus alicuius rei determinate, sicut graui quæ
sit deorsum, & unicuique animalium id, quod est sibi
conueniens secundum suam naturam: sed homini
inditus est appetitus ultimi finis sui in communi, ut
scilicet appetat naturaliter se esse completum in bo-
nitate. Sed in quo ista completio consistat, vtrum
in virtutibus, vel scientijs, vel delectabilibus, vel hu-
iusmodi alijs, non est ei determinatum a natura.
Quædo ergo ex propria ratione adiutus, diuina gra-
tia apprehendit aliquid speciale bonum, ut suam
beatitudinem, in quo vere sua beatitudo consistit,
tunc meretur non ex hoc quod appetit beatitudi-
nem quam naturaliter appetit: sed ex hoc quod ap-
petit hoc speciale, quod non naturaliter appetit, ut
visionem Dei, in quo tamen secundum rei veritatem
sua beatitudo consistit. Si vero aliquis per rationem
erroneam deducatur, ut appetat aliquid speciale,
ut suam beatitudinem, puta corporales delectatio-
nes, in quibus tamen secundum rei veritatem sua
beatitudo non consistit, sic appetendo beatitudi-
nem demeretur, non quia appetit beatitudinem,
sed quia indebite appetit hoc ut beatitudinem, in
quo beatitudo non est. patet igitur quod volendo
id, quod quis naturaliter vult, secundum se non est
meritorium, nec demeritorium: sed secundum quod
specificatur ad hoc, vel illud, potest esse meritorium
vel demeritorium. Et hoc modo sancti merentur
appetendo Deum, vel vitam æternam. Et per hoc
patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Verum Deus voluntatem cogere possit.

¶ 1. Præ. Romanorū primo, pp quod tradidit illos
Deus & cetera, glossa Augutini dicit, manifestum
est Deum operari in cordibus hominū ad inclinandas
voluntates eorum in quodcumque voluerit, sicut
in bonū pro misericordia sua, sicut in malum pro
meritis eorum. ergo Deus potest cogere voluntatem
¶ 2. Præ. Si finitum finite agit, infinitū infinite agit
sed aliqua creatura finita trahit voluntatem finite
quia, ut dicit Tullius, honestum est quod sua vi non
trahit, & sua dignitate nos alliciat. ergo Deus qui ha-
bet infinitam virtutem in agendo, potest totiter
cogere voluntatem.

¶ 4. Præ. Ille proprie dicitur ad aliquid cogi, qui
non potest non facere illud, siue velit, siue non ve-
lit: sed voluntas non potest non velle, quod Deus
voluntate beneplaciti vult eam velle, alias voluntas
Dei esset inefficax respectu voluntatis nostre. ergo
Deus potest cogere voluntatem.

¶ 5. Præ. Cuilibet creature est pfecta obedientia ad
sui creatorē. ergo Deus potest ea cogere ad quod voluit.
Sed contra est, quod esse liberum a coactione est
naturale voluntati: sed naturalia non possunt ab ali-
quo remoueri. ergo voluntas non potest cogi a Deo.

¶ 2. Præ. Deus non potest facere, quod opposita sunt
mutua: sed voluntati & uiolenti sunt opposita,
quia uiolentiū est species inuoluntarij, ut patet in
3. Ethic. ergo Deus non potest facere, ut voluntas ali-
quid coacte uelit, & ita non potest cogere voluntatem.

RESPON. Dicendum, quod Deus potest immutare
re voluntatem de necessitate: non tamen potest eam co-
gere. Quantumcumque, si uoluntas immutatur in
aliquid, non dicitur cogi in illud. Cuius ratio est,
quia ipsum uelle aliquid est inclinari in illud: coactio
autem, uel uiolentia est contraria inclinationi illius
ei quæ cogitur. Cum igitur Deus uoluntatem immu-
tatur, facit, ut precedenti inclinationi succedat alia
inclinatio, & ita quod prima auferatur, & secunda ma-
neret. Vnde illud, ad quod inducit uoluntatem, non est
contrarium inclinationi iam existenti: sed inclina-
tionæ quæ prius inerat. Vnde non est uiolentia nec
coactio. Sicut lapidi ratione sue grauitatis in eum
inclinatio ad locum deorsum: hæc autem inclinatio
ne manente si sursum projiciatur, erit uiolentia in
autem Deus auferat a lapide inclinationem grauitatis,
eis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc lecti sursum
non erit ei uiolentia: & ita immutatio motus potest
esse sine uiolentia. Et per hanc modum intelligendum
est hinc, quod Deus uoluntatem immutat sine eo,
quod uoluntatem cogat; potest autem Deus uoluntatem
immutare ex hoc, quod ipse in uoluntate operatur,
sicut in natura. Vnde sicut omnis actio naturalis
est a Deo, ita omnis actio uoluntatis, in quantum
est actio, non solum est a uoluntate, ut immediate
agente: sed a Deo, ut a primo agente qui uehementius
imprimat. Vnde sicut uoluntas potest immutari
actum suum in aliud, ut ex dictis patet, ita & multo
amplius Deus. Immutat autem uoluntatem dupliciter,
vno modo mouendo tantum, quoniam uoluntatem
mouet ad aliquid uolendum sine hoc, quod aliquid
formam imprimat uoluntati, sicut sine appositione
alicuius habitus quæque facit, ut homo uelit hoc, quod
prius non uolebat: alio uero modo imprimendo aliam
quam formam in ipsam uoluntatem. Sicut enim in
ipsa natura, quam Deus uoluntati dedit, inclinatio
uoluntas in aliquid uolendum, ut ex dictis patet: ita
ex aliquo superaddito, sicut est gratia, uel virtus, in-
clinatur ulterius ad uolendum aliquid aliud, ad quod
prius non erat determinata naturali inclinatione.
Sed hæc quidem inclinatio superaddita, quando

Lib. de gra-
tia & lib. ar-
bitr. cap. 21.
tom. 5.

que est perfecta, quandoque imperfecta. Quando quidem est perfecta, facit necessariam inclinationem in id, ad quod determinat, sicut per naturam de necessitate inclinatur voluntas in appetendum finem, sicut contingit in beatis, in quibus charitas perfecta inclinatur sufficienter in bonum, non solum quantum ad finem ultimum, sed quantum ad ea quae sunt ad finem. Aliquando vero forma superaddita non est usquequaque perfecta, sicut est in viatoribus, & tunc ex forma superaddita voluntas inclinatur quidem, sed non ex necessitate.

ET PER hoc patet solutio ab obiecta. Nam primae rationes probant quod Deus potest immutare voluntatem. Secunda vero, quod non potest eam cogere, quorum utrumque verum est, ut ex dictis patet. Sciendum tamen quod ubi dicitur in glossa inducta, quod Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates in malum, non est intelligendum, ut glossa ibidem dicit, quasi Deus malitiam impartitur: sed quia sicut apponit gratiam, unde inclinatur hominum voluntas ad bonum, ita subtrahit quibusdam, qua subtracta inclinatur voluntas eorum ad malum.

ARTICVLVS IX.

Virum aliqua creatura possit immutare voluntatem vel imprimere in ipsam.

NONO quaeritur, virum aliqua creatura possit immutare voluntatem, vel imprimere in ipsam. Et videtur quod sic, quia ipsa voluntas creatura quaedam est: sed voluntas actum suum immutat quod vult. ergo videtur quod aliqua creatura immutet voluntatem, & cogat ipsam.

¶ 2 Præ. Difficilius est immutare totum quam partem: sed secundum quosdam Philosophos corpora caelestia immutant totam multitudinem ad aliquid volendum. ergo multo fortius videtur quod possunt cogere voluntatem alicuius vnius.

¶ 3 Præ. Quicumque vincitur ab aliquo, cogitur ab illo: sed secundum Philosophum in 7. ethic. incontinentes vincuntur a passionibus, ergo passiones immutant & cogunt voluntatem incontinentis.

¶ 4 Præ. Secundum Augustinum in 3. de Trin. superiora tam in spiritibus quam in corporibus mouent inferiora naturali quodam ordine: sed angelorum beatorum sicut intellectus est superior & perfectior nostro intellectu, ita & voluntas eorum nostra voluntate, ergo sicut per intellectum suum possunt imprimere in intellectum nostrum eum illuminando secundum doctrinam Dionysij, ita videtur quod per voluntatem suam possunt imprimere in voluntatem nostram aliquando eam immutando.

¶ 5 Præ. Secundum Dionysium superiores angeli illuminant & purgant inferiores: sed sicut illuminatio pertinet ad intellectum, ita purgatio videtur pertinere ad affectum, ergo sicut angeli possunt imprimere in intellectum, ita in voluntatem.

¶ 6 Item. Magis natum est aliquid immutari a superiori natura quam ab inferiori: sed voluntate nostra sicut est inferior appetitus sensibilis, ita est superior voluntas angelica. ergo cum appetitus sensibilis immutet interdum voluntatem, multo fortius voluntas angelica poterit voluntatem nostram immutare.

¶ 7 Præ. Luc. 14. dicit paterfamilias seruo suo, Cōpelle intrare: intratur autem ad illam canam per voluntatem, ergo per angelum, qui est minister Dei, voluntas nostra potest ad aliquid cogi.

A SED CONTRA, est quod Hug. dicit liberum arbitrium est potētissimū sub Deo: sed nihil immutatur nisi a fortiore: ergo nihil potest voluntati immutare. **¶ 2 Præ.** Meritum & demeritum in voluntate quodammodo consistit: si ergo aliqua creatura posset immutare voluntatem, posset aliquis iustificari, vel peccator effici per aliquam creaturam, quod falsum est, quia nullus fit peccator nisi per seipsum, nec aliquis fit iustus nisi Deo operante & ipso cooperante.

RESPON. Dicendum, quod voluntas potest intelligi immutari ab aliquo dupliciter. Vno modo sicut ab obiecto suo: sicut voluntas immutatur ab appetibili, & sic non quaerimus hic de immutante voluntatem, hoc. n. supra ostensum est quod aliquod bonum de necessitate mouet voluntatem per modum obiecti, quamuis voluntas non cogatur. Alio vero modo potest intelligi voluntas immutari ab aliquo per modum causae efficientis. Et sic dicimus quod non solum nulla creatura potest cogere voluntatem agendo in ipsam, quia hoc nec Deus poterat: sed nec et potest directe agere in voluntatem, ut eam immutet necessario, vel qualitercunque inclinet, quod Deus potest. Sed indirecte potest aliquo modo inclinare voluntatem aliqua creatura, non tamen necessario immutare. Cuius ratio est, quia cum actus voluntatis sit quasi medius inter potentiam & obiectum, immutatio actus voluntatis potest considerari, vel ex parte ipsius voluntatis, vel ex parte obiecti. Ex parte quidem voluntatis mutare actum voluntatis non potest nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc est ipsa voluntas, & id, quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus Deus est. Vnde solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei dedit transferre de vno in aliud sicut quod vult. Sed sicut illos qui ponunt animam creatam ab intelligentijs, quod tamen fidei contrarium est, ipse angelus vel intelligentia habet effectum intrinsecum voluntati in quantum causat esse quod est intrinsecum ipsi voluntati. Et secū dum hoc Auice, ponit quod sicut corpora nostra immutantur a corporibus caelestibus, ita voluntates nostrae immutantur a voluntate animarum caelestium, quod tamē est omnino falsum. Sed si consideretur actus voluntatis ex parte obiecti, sic inuenitur voluntatis duplex obiectum. Vnum, ad quod de necessitate naturalis inclinatio determinatur, & hoc quidem obiectum est voluntati inditum & propositum a creatore, qui ei naturalem inclinationem dedit in illud. Vnde nullus potest necessario per tale obiectum immutare voluntatem nisi solus Deus. Aliud vero est obiectum voluntatis, quod quidem natum est inclinare voluntatem, in quantum est in eo aliqua similitudo vel ordo respectu ultimi finis naturaliter desiderati, non tamen ex hoc obiecto voluntas de necessitate immutatur ut prius dictum est, quia non in eo singulariter inuenitur ordo ad vltimum finem naturaliter desideratum. Et mediante hoc obiecto potest aliqua creatura inclinare aliquatenus voluntatem, non tamen necessario immutare, sicut patet cum aliquis persuadet alicui aliquid faciendum, proponendo ei eius utilitatem, & honestatem, tamen in potestate voluntatis est, ut illud acceptet vel non acceptet, eo quod non est naturaliter determinatum ad id. Sic igitur patet quod nulla creatura potest directe immutare voluntatem, quasi agendo intra ipsam voluntatem, potest autem extrinsecus aliquid proponendo voluntati, eam aliquo modo inducere, non tamen immutare.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quod voluntas potest seipsam

D STRA immutantur a voluntate animarum caelestium, quod tamē est omnino falsum. Sed si consideretur actus voluntatis ex parte obiecti, sic inuenitur voluntatis duplex obiectum. Vnum, ad quod de necessitate naturalis inclinatio determinatur, & hoc quidem obiectum est voluntati inditum & propositum a creatore, qui ei naturalem inclinationem dedit in illud. Vnde nullus potest necessario per tale obiectum immutare voluntatem nisi solus Deus. Aliud vero est obiectum voluntatis, quod quidem natum est inclinare voluntatem, in quantum est in eo aliqua similitudo vel ordo respectu ultimi finis naturaliter desiderati, non tamen ex hoc obiecto voluntas de necessitate immutatur ut prius dictum est, quia non in eo singulariter inuenitur ordo ad vltimum finem naturaliter desideratum. Et mediante hoc obiecto potest aliqua creatura inclinare aliquatenus voluntatem, non tamen necessario immutare, sicut patet cum aliquis persuadet alicui aliquid faciendum, proponendo ei eius utilitatem, & honestatem, tamen in potestate voluntatis est, ut illud acceptet vel non acceptet, eo quod non est naturaliter determinatum ad id. Sic igitur patet quod nulla creatura potest directe immutare voluntatem, quasi agendo intra ipsam voluntatem, potest autem extrinsecus aliquid proponendo voluntati, eam aliquo modo inducere, non tamen immutare.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quod voluntas potest seipsam